

Een cognitief-sociolinguïstische kijk op betekenis: de visualisering van de semantische structuur van BEGINNEN

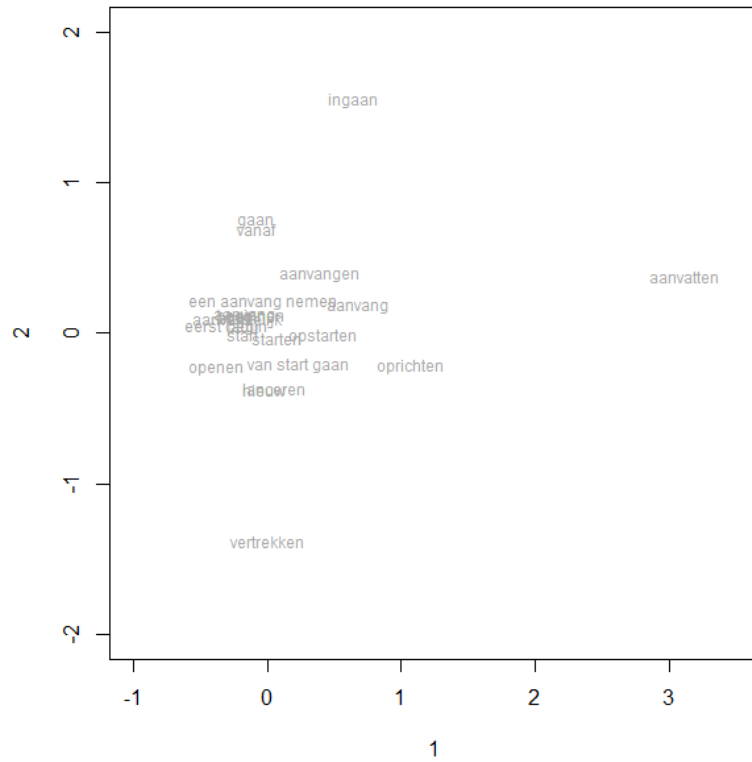
De afgelopen jaren is de interesse voor een sociolinguïstische kijk op taalstructuren en dan vooral op semantische structuren (Colleman, 2010; Geeraerts, 2010; Kristiansen & Dirven, 2008) sterk toegenomen binnen de Cognitieve Linguïstiek. Die evolutie gaat hand in hand met zowel de exponentiële groei van het *usage-based* onderzoek als van het gebruik van statistische technieken. Cognitief-linguïstische theorieën hebben recent ook ingang gevonden in het corpusgebaseerde vertaalonderzoek, waar ze werden geïntroduceerd als verklarende hypothesen voor vertaalfenomenen (Halverson 2003, 2007, 2010; Rojo & Ibarretxe-Antuñano, 2013) zoals *overrepresentatie* (een overmatige aanwezigheid van bepaalde prototypische aspecten van de bron- of de doeltaal in vertaalde teksten).

Deze paper situeert zich op het snijvlak van de Cognitieve Sociolinguïstiek en de Cognitieve Vertaalwetenschap. We stellen een corpusgedreven methode voor die op basis van statistische analyses tot een visualisering komt van de structuur van semantische velden. De techniek laat ons toe om semantische velden intralinguaal te vergelijken (tussen verschillende registers en tussen vertaalde en niet-vertaalde taal), om op die manier tot een beter begrip te komen van de mentale schema's die aan de basis liggen van vertaling en register-specifieke tekstproductie.

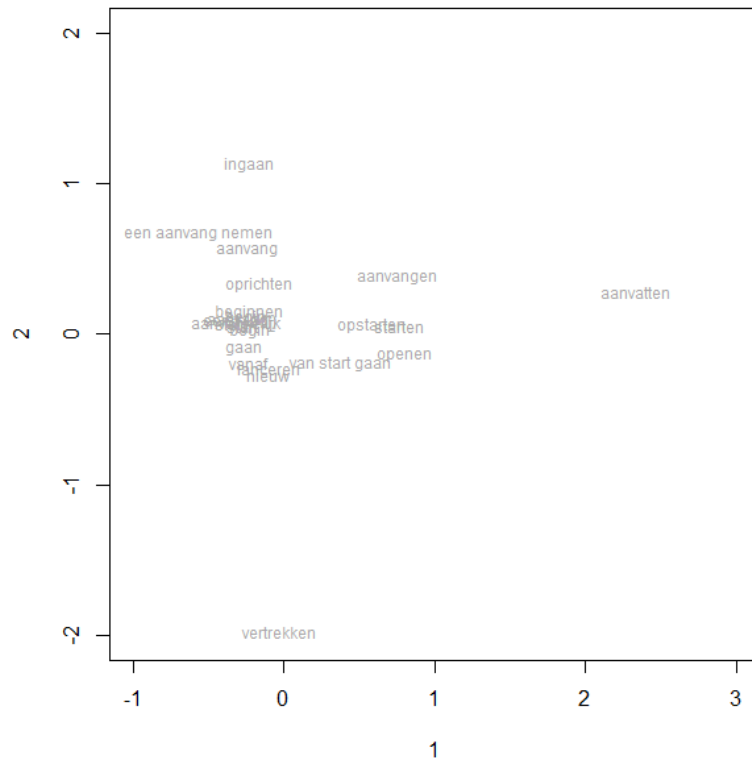
We brengen het semantische veld van het Nederlandse inchoatieve werkwoord BEGINNEN (n=8194) in kaart via een uitbreiding van de *Semantic Mirroring technique* (Dyvik; 1998, 2004). Deze techniek is gebaseerd op het idee dat vertalingen gebruikt kunnen worden om de verschillende betekenissen van een brontaalwoord te identificeren. We gebruiken vervolgens *correspondentieanalyse* (Greenacre, 2007; Lebart et al., 1998) om het semantische veld van BEGINNEN te visualiseren (Figuur 1). Deze procedure hanteren we om een intralinguale vergelijking te maken tussen de structuur van het semantische veld van BEGINNEN in originele (niet-vertaalde) (Figuur 1) en vertaalde (Figuur 2) taal, maar ook om na te gaan of het semantische veld tussen verschillende registers van elkaar verschilt.

De resultaten wijzen op structurele gelijkenissen tussen de semantische velden van niet-vertaalde en vertaalde teksten, maar ook op kleine, opmerkelijke verschillen. Zo lijkt vertaling bv. de betekenisstructuur te vervlakken (de lexemen in de vertaalde plot bevinden zich in het algemeen dichter bij elkaar dan in de niet-vertaalde plot en dat vooral in het prototypische centrum). Via de visualisering en vergelijking van semantische structuren kan zo een eerste aanzet worden gegeven om tot een beter begrip te komen van de invloed van de status van de tekst op de onderliggende cognitieve schema's.

Figuur 1: Semantisch veld van BEGINNEN in originele teksten

Figuur 2: Semantisch veld van BEGINNEN in vertaalde teksten

References

- Colleman, T. (2010). Lectal variation in constructional semantics: benefactive ditransitives in Dutch. In D. Geeraerts, G. Kristiansen & Y. Peirsman (Eds.), *Advances in Cognitive Sociolinguistics* (pp. 191-221). Berlin: De Gruyter.
- Dyvik, H. (1998). A translational basis for semantics. In S. Johansson & S. Oksefjell (Eds.), *Corpora and cross-linguistic research: theory, method, and case studies* (pp. 51-86). Amsterdam: Rodopi.
- Dyvik, H. (2004). Translations as semantic mirrors from parallel corpus to wordnet. In K. Aijmer & B. Altenberg (Eds.), *Advances in Corpus Linguistics* (pp. 311-326). Amsterdam & New York: Rodopi.
- Geeraerts, D. (Ed.). (2010). *Advances in Cognitive Sociolinguistics*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Greenacre, M. (2007). *Correspondence analysis in practice, Second edition*. . Boca Raton: Chapman & Hall/CRC.
- Halverson, S. (2003). The Cognitive Basis of Translation Universals. *Target*, 15(2), 197-241.
- Halverson, S. (2010). Cognitive translation studies: developments in theory and method. In G. Shreve & E. Angelone (Eds.), *Translation and cognition* (pp. 349 - 369). Amsterdam: John Benjamins.
- Halverson, S. L. (2007). A Cognitive Linguistic Approach to Translation Shifts. *Belgian Journal of Linguistics*, 21(1), 105-121.
- Kristiansen, G., & Dirven, R. (Eds.). (2008). *Cognitive sociolinguistics. Language variation, cultural models, social systems*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Lebart, L., Salem, A., & Berry, L. (1998). *Exploring textual data*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Rojo, A., & Ibarretxe-Antuñano, I. (Eds.). (2013). *Cognitive linguistics and translation. Advances in some theoretical models and applications*. Berlin: De Gruyter Mouton.